

Izvešće s konferencije Internet Governance Forum 2017. održane u Ženevi od 18. do 21. prosinca 2017. godine

Sadržaj

Sažetak	1
Glavne poruke s konferencije	3
Sesije u kojima su aktivno sudjelovali predstavnici CRO-IGF-a	6
Izazovi regionalnih i nacionalnih IGF inicijativa	10

Sažetak

U Ženevi je od 18. do 21. prosinca 2017. održan 12. po redu godišnji sastanak organizacije IGF (*Internet Governance Forum*, <http://www.intgovforum.org/cms/>).

Forum o upravljanju internetom (IGF) globalna je inicijativa koja od 2006. godine djeluje pod okriljem UN-a s idejom da na jednom mjestu okupi sve zainteresirane da ravnopravno sudjeluju u diskusiji o pitanjima važnim za upravljanje internetom. Neposredna motivacija za pokretanje IGF-a bila je potreba da se u rasprave o upravljanju i regulaciji interneta, osim predstavnika država, uključe i drugi dionici poput predstavnika civilnog društva, akademske zajednice, industrije i privatnog sektora.

IGF nema mandat odlučivanja, ali svojim zaključcima i skretanjem pozornosti na teme koje smatra važnima može utjecati na donositelje odluka i tako sudjelovati u formiranju službenog stava ili javne politike.

IGF je potpuno otvoren za sudjelovanje svima koji se interesiraju za pitanja održivosti interneta, njegove stabilnosti, sigurnosti, korištenja i razvoja, a teme za raspravu mogu predložiti svi zainteresirani. Osim globalne IGF inicijative, postoje i regionalne i nacionalne, koje su važne jer u svojim sredinama promiču komunikaciju u koju su uključene sve zainteresirane strane, potiču razvoj kulture dijaloga različitih dionika o pitanjima povezanim s internetom, što pomaže da formiran prijedlog ili mišljenje uključuje različite perspektive i interese.

Tema ovogodišnje IGF konferencije u Ženevi bila je «*Shape Your Digital Future*». Program je sadržavao ukupno 260 sesija na kojima je sudjelovalo preko 2200 sudionika iz 142 zemlje, predstavnika vlada, civilnog društva, privatnog sektora, tehničke i akademske zajednice.

Program konferencije organiziran je u tematske cjeline koje su pokrivale područja pristupa internetu, inkluzije i različitosti, kritičnih internetskih resursa, kibernetičke sigurnosti, digitalne ekonomije i održivog razvoja, ravnopravnosti spolova, ljudskih prava na internetu, novih tehnologija i izazova koje donose (umjetna inteligencija, internet stvari, *big data*, *blockchain*, virtualna stvarnost, lažne vijesti).

Predstavnici Hrvatskog foruma o upravljanju internetom aktivno su sudjelovali u sesijama nacionalnih i regionalnih inicijativa (NRI) na teme *Fake News*, *Disinformation*, *Misinformation: Challenges for Internet Governance* i *Rights in the Digital World*.

Konferenciju je otvorila predsjednica Švicarske Konfederacije, gđa Doris Leuthard.

Glavne poruke s konferencije

Poruke s glavnih sesija sumirane su i javno objavljene u dokumentu nazvanom Ženevske poruke, dostupnom na stranici <https://www.intgovforum.org/multilingual/content/igf-2017-geneva-messages>

Ovo je skraćena verzija:

Ideja o idealnoj budućnosti digitalnog globalnog upravljanja trebala bi biti temeljena na vrijednostima koje uključuju otvorenost i transparentnost. Iako je izazov utvrditi vrijednosti koje mogu dijeliti svi pripadnici zainteresiranih strana na globalnoj razini, te kako će izgledati naša digitalna budućnost, zaključeno je da temeljne internetske vrijednosti trebaju ostati zasnovane na humanističkim načelima i etičkom pristupom digitalnom razvoju.

- Digitalizacija može osnažiti građane, jačati institucije i promicati inkluzivno demokratsko sudjelovanje i kreiranje politike. No, ona također može dovesti do nepovjerenja javnosti i manipulacije javnim mnijenjem. Postoji široka podrška za ideju da bismo trebali izbjegavati previše fokusiranja na rizike, a umjesto toga staviti naglasak na maksimiziranje pozitivnih aspekata digitalizacije.
- Povjerenje u javne institucije i procese donošenja politika ostaje nešto na čemu treba raditi, a digitalizacija može djelovati i kao rješenje, i kao prijetnja. Mnogi su naglasili da su osnovna načela, kao što su odgovornost, transparentnost, legitimitet i otvorenost, potrebna za vraćanje povjerenja u javne institucije. Digitalne tehnologije mogu pomoći u primjeni tih načela.
- "Lažne vijesti" i dalje su u fokusu, ali mnogi su primijetili da je taj pojam zbunjujući, a umjesto toga preporučuje se koristiti pojmove "dezinformacija" ili "pogrešna informacija". Iako fenomen nije nov, danas ima bitno širi doseg i veći učinak zbog digitalnih tehnologija. Postojali su različiti pogledi na uloge i odgovornosti dionika. Neki su primijetili da su vlade uglavnom odgovorne i da bi trebale investirati u obrazovanje i medijsku

pismenost umjesto da grade nove institucije i politike. Vlade su pozvane da se suzdrže od regulacije sadržaja i cenzure. Neki su podržali posredničku odgovornost i potrebu za regulacijom u tom smislu, dok drugi tvrde da internetske platforme ne mogu biti isključivo odgovorne za borbu protiv dezinformacije.

- Postoji općenit dogovor o ključnoj ulozi koju obrazovanje i pismenost imaju u razvoju kritičkog mišljenja pojedinaca, sposobnost da donose informirane odluke i razlikuju povjerljive informacije od pogrešne informacije i/ili manipulacije.
- Imajući u vidu važnost obrazovanja, predloženo je još nekoliko mjera za rješavanje izazova dezinformacije u digitalnom prostoru: jačanje kvalitetnog novinarstva, uravnoteženje odnosa tradicionalnih i novih medija, provjera činjenica i pružanje alternativnih pozitivnih priča.
- Politike kontrole sadržaja koje platforme implementiraju na zahtjev vlada mogu ugroziti ljudska prava. Kako bi izbjegli da platforme postanu regulatori, rješenja mogu uključivati koregulaciju i samoregulaciju, s tim da vlade održavaju odgovarajući nadzor nad procesima.
- Razvoj kapaciteta, posebno za djecu i mlade ključni su za osiguravanje da buduća radna snaga ima vještine koje zahtijeva novo gospodarstvo. Upućen je poziv da se procesi učenja definiraju na način koji će omogućiti pojedincima ne samo da koriste nove tehnologijama, već i da ih propituju.
- IGF, kao višedionički, inkluzivni proces, široko je podržan kao važna platforma koja omogućuje zainteresiranim stranama da kritički propituju postojeće digitalne procese upravljanja i pridonose oblikovanju budućih procesa.
- Iako se povećava svijest o potencijalnim neželjenim utjecajima internetskih prekida, oni se i dalje događaju širom svijeta. Prekidi mogu utjecati na ostvarivanje ljudskih prava, imaju ekonomske implikacije i mogu dovesti do fragmentacije interneta (budući da oni često imaju prekogranične učinke).

- Kibernetička sigurnost i očuvanje sigurnog i pouzdanog cyber-prostora su ključni elementi na putu k održivom razvoju. Istaknuto je da zemlje imaju različite razine spremnosti da se bave cyber prijetnjama i cyber rizicima, a trebalo bi se više usmjeriti na mjere jačanja kapaciteta. Važno je da zemlje imaju institucije, strategije i politike za rješavanje pitanja kibernetičke sigurnosti, ali razvoj kapaciteta također bi se trebao usredotočiti na pojedince.
- Sudionici su podijelili uvjerenje da bi kibernetički prostor trebao biti mjesto mira, stabilnosti i prosperiteta. Međunarodna suradnja među državama (neke suradnje su predložene u okviru UN-a) mogla bi pridonijeti izbjegavanju utrke u kibernetičkom naoružanju i militarizacije kibernetičkog prostora.
- Mnogi su se složili da postojeće norme koje se odnose na odgovorno ponašanje države u kibernetičkom prostoru - iako ne i obvezujuće - mogu značajno pridonijeti povećanju stabilnosti i sigurnosti u kibernetičkom prostoru. Poslani su pozivi na podizanje svijesti o tim normama i ulaganje više napora u njihovu dobrovoljnu implementaciju.
- Konačno, zaključeno je da je suradnja s više sudionika ključna za osiguravanje da se mi, kao društvo, koristimo digitalnim prostorom na najbolji mogući način. Dok digitalnu budućnost karakterizira neizvjesnost, a suočavanje s nepoznatim je izazov, oslanjanje na dugoročna načela (poput odgovornosti i transparentnosti) u kombinaciji s fleksibilnošću u provedbi i pronalaženjem prilagođenih rješenja za suočavanje s novim izazovima, bi bio najbolje izabran put naprijed.

Sesije u kojima su aktivno sudjelovali predstavnici CRO-IGF-a

NRI collaboration session Fake News, Disinformation, Misinformation: Challenges for Internet Governance

U ovoj sesiji, kao panelisti, sudjelovali su pozvani stručni govornici iz pojedinog IGF tima. Predstavnik našeg CRO-IGF-a bio je dr. sc. Hrvoje Lisičar, docent na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U panel-diskusiji sudjelovali su također i govornici iz Nigerije, Kolumbije, SAD-a, Nizozemske, Zambije i Velike Britanije.

Lažne vijesti posebno nailaze na plodno tlo u zemljama u kojima se događa gubitak povjerenja u javne institucije. Povjerenje ne gube samo građani, već i strani ulagači.

Govor mržnje koji je često potpomognut lažnim vijestima produbljuje društvene i političke podjele i potkopava demokraciju.

Postoji nedostatak povjerenja u tradicionalne medije, nedostatak profesionalnih standarda u novinarstvu. Ljudi se informiraju putem društvenih mreža, uglavnom Facebooka.

Potrebno je uvoditi programe medijske pismenosti u školama. Uz to su nam potrebni i programi informatičke pismenosti, koji bi pomogli, posebno kod mladih ljudi, razviti sposobnost kritičkog promišljanja, provjere informacija u cilju razlikovanja lažne vijesti od stvarnih vijesti, i razlikovanja lažnih medija od stvarnih medija.

Jako je važno razlikovati nezakonit sadržaj od lažnih vijesti. Ilegalni sadržaj, poput govora mržnje, već je reguliran u većini zemalja. Zato takav sadržaj moramo razlikovati od onoga što se naziva lažnim vijestima. Termin *lažna vijest* ne opisuje precizno ovu pojavu.

Definicija koja bi najbliže odredila pojam *lažne vijesti* bila bi da je to određeni oblik dezinformacije. Njezin cilj je pokušati zavarati čitatelja.

Novinari se trenutno natječu s platformama društvenih medija koje ne poštuju profesionalne novinarske standarde, jer im je važan samo broj klikova. Zato novinarska struka ima veliki interes za borbu protiv lažnih vijesti.

Na tržištu informacija trenutno vlada neka vrsta nereguliranog monopola. Imamo pet tvrtki koje zapravo imaju monopol, u smislu informacija. A problem za njih je da lažna vijest koristi isti koncept i isti poslovni model koji koriste i tvrtke za svoj online marketing, što za te tvrtke predstavlja problem.

Najveći izvor lažnih vijesti u Zambiji su političari koji širenjem lažnih vijesti o mirovnom sporazumu pokušavaju očuvati sjećanje na sukobe, što je posebno opasno za zemlju koja prolazi kroz mirovni proces.

Obrazovanje je najbolji put za borbu protiv lažnih vijesti.

U Nigeriji je zanimljivo kako su se lažne vijesti širile - kroz pravi tisak. Novinari su pretplaćeni na WhatsApp objave i misle da su informacije koje dobivaju prava činjenica, i šire ih dalje kroz tiskani medij.

Kada razmišljamo o regulaciji ovog područja, moramo biti oprezni u davanju više snage već moćnom. To je ogroman problem i moramo uzeti u obzir ljudska prava kao što je sloboda govora.

Međutim, pokazalo se da nije pravilo da lažne vijesti šire ljudi koji su manje obrazovani. Imamo situacije u kojima ljudi na visokim pozicijama šire lažne vijesti. Stoga panelisti nisu skloni tome da se one koji vjeruju lažnim vijestima naziva žrtvama. Ali, općenito po

pitanja provjere činjenica, svi smo krivi za lakovjernost pri čitanju vijesti, jednostavno čitatelj je previše lijen za provjeru činjenica.

Interes same političke klase je da pokuša ukloniti lažne vijesti. Neki smatraju da je to upravo zato jer su izgubili monopol na njihovo širenje.

Umjetna inteligencija će se sigurno razvijati i u smislu razlikovanja parodije od lažne vijesti, međutim tu će veliko ograničenje biti jezična barijera.

Pitanje na koje je teško dati odgovor je tko je osoba ili institucija kojoj je dopušteno reći što je istina ili što nije istina. Tko je vlasnik istine? Kad govorimo o rješenjima, ovo je pitanje koje moramo imati na umu. Zato je mnogo važnije raditi na transparentnosti i digitalnoj i medijskoj pismenosti. To je u ovom trenutku važnije od regulatornog rješavanja ovog pitanja.

Bit će zanimljivo vidjeti tehnološke divove kako rješavaju problem istine. I ne postoji lako rješenje za ovaj problem. Posao je svih nas da se pokušamo boriti protiv problema lažnih vijesti.

Uz problem širenja lažnih vijesti, veliku ulogu ima emocionalna inteligencija i emocionalna pismenost. Važno je razviti sposobnost prepoznavanja i upravljanja svojim emocijama, kako bismo bili u stanju kritički prosuđivati. To nam može pomoći da ne budemo zavedeni krivom informacijom, emotivno se vezujući uz nju, ne razmišljajući kritički, jednostavno zato što vijest koju smo pročitali potvrđuje našu pristranost. Međutim, ne može tehnologija riješiti ovaj problem. Može ga riješiti obrazovanje, emocionalna pismenost i medijska pismenost.

Jedna od najvažnijih karakteristika lažnih vijesti jest ta da privlače emocije čitatelja. To je njihov temeljni operator.

Jedna od glavnih zabrinutosti zbog lažnih vijesti jest javno uklanjanje sadržaja. Jer ako je samo uklonite i pretvarate se da se to nikada nije dogodilo, ljudi će i dalje biti dezinformirani. Stoga je također vrlo važno govoriti o odgovornosti velikih tvrtki za izrečeno/objavljeno i medija da zapravo budu vlasnici svojih pogrešaka i njihovoj obvezi da priznaju da je nešto bilo pogrešno. Smatramo da je jako važno širiti istinu o onome što su izvijestili.

Perspektive NRI-ja (nacionalnih i regionalnih IGF inicijativa): Prava u digitalnom svijetu

Na ovoj glavnoj sesiji NRI predstavnika sudjelovala je Nataša Glavor, kao koordinator Hrvatskog IGF-a. U nastavku su zaključci ove sesije.

Postoji široka podrška da ljudska prava osigurana u fizičkom svijetu trebaju biti zaštićena i na internetu. Prava kao što su privatnost, zaštita podataka i sloboda izražavanja jednako su važna u digitalnom prostoru, kao što važna i u stvarnom svijetu. Neki su istaknuli da možda ne postoji jedinstveno razumijevanje tih prava i da primjena prava može varirati od zemlje do zemlje.

Dok neki pristup internetu smatraju ljudskim pravom, drugi su primijetili da je pristup internetu više potreba nego pravo. Općenito je podržano da je pristup internetu važan, jer pruža priliku za snažan rast i razvoj. Iz tog razloga mnogi su istaknuli da bi trebalo učiniti više kako bi se premostila digitalna podjela (*digital divide*).

Mnogi ističu da im internet omogućuje ostvarivanje njihovih digitalnih prava i ukazuju na potrebu veće edukacije, povećanja

digitalne pismenosti i podizanja svijesti o digitalnim pravima i načinima njihova ostvarivanja i zaštite.

Neki su preporučili da zaštita digitalnih prava treba imati inkluzivni pristup koji uzima u obzir potrebe i prava ugroženih skupina i zajednica - poput djece, žena, osoba s invaliditetom.

Ostali izazovi i ograničenja koja su spomenuta tijekom zasjedanja bili su: internet prekidi (*shutdowns*), ograničena transparentnost u tome kako neki internetski posrednici obrađuju osobne podatke ili se bave politikama kontrole sadržaja, individualna autocenzura uzrokovana aktivnostima poput nadzora, nedostatak učinkovitih zakonskih okvira na nacionalnoj razini ili nedostatna sredstva za njihovo provođenje.

Očekuje se da nove tehnologije, kao što su internet stvari i umjetna inteligencija, imaju pozitivne i negativne učinke na ljudska prava. Predložena rješenja za maksimiziranje prilika i minimiziranje rizika uključivala su usvajanje standarda i načela u pitanjima kao što su sigurnost i privatnost, etika i odgovornost.

Zaključak je da višedionički model može biti učinkovit u rješavanju izazova vezanih uz digitalna prava. Uočeno je da treba uložiti više napora da se ojača angažiranje svih dionika i da ih se osnaži kako bi mogli dati svoj značajan doprinos.

Izazovi regionalnih i nacionalnih IGF inicijativa

Do sada je pokrenuto preko 100 nacionalnih i regionalnih IGF inicijativa širom svijeta. Ove inicijative važne su globalnoj IGF organizaciji jer predstavljaju njezine vidljive rezultate i zato joj je bitno da se one i dalje razvijaju. Nacionalne i regionalne IGF inicijative utemeljene su na volonterskom radu pojedinaca i/ili organizacija u

kojima rade osobe uključene u IGF inicijativu. Pitanje je koliko je ovakav model dugoročno održiv. Moglo se čuti da veliki problem IGF inicijativama širom svijeta predstavljaju financije, od dolazaka na IGF konferencije, do organiziranja nacionalnih foruma i angažiranja zainteresirane javnosti. Različite zemlje rješavaju različito ovaj problem. Tako je predstavnik nizozemskog nacionalnog IGF-a predstavio Nizozemski IGF kao dobro organiziranu nacionalnu inicijativu utemeljenu na višedioničkom modelu i prepoznatu od strane nizozemske vlade. Nizozemska vlada potpisala je višegodišnji ugovor s UN-om prema kojem će, kao suorganizator nizozemskog nacionalnog IGF-a u razdoblju od 2017. do 2021. godine, sudjelovati u financiranju nacionalne IGF inicijative s iznosom od 100.000 eura godišnje.

Izvešće napisala

Nataša Glavor, CARNET, u Zagrebu, 5. veljače 2018.